

המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא

(א) ועי' מוס' ברכות לז' ד"ה (פסיון) ט' סנהדרין ק"ה א' ז"ל שקל טייעא. עייניך (ד) ז"ל עלייהו. ר"ש, ט' ז"ל האדמה, (ו) במדבר טז] (ז) כ"ה: שאילתא, (ח) ועי' מוס' פסחים קה. ד"ה פירוקן, ט' ועי' מוס' ברכות יח. ד"ה למחר ומוס' פסחים מ' ועי' טה' וזכרה סא: ד"ה אכל,

לעזר רש"י

שיפני'ש [שורביני'ש]. שוכב על גבו.

מוסף רש"י

בלועי דקרא. מקום שמתגלגל לסם עתה קמ' (סנהדרין ק). בעא. נקב שמתה ילא עשן (סו). ראשונה במיא. שרה אומה במים, לשון ממי דיה (סו). אמר לי. הוא טייעא (סו ק). ראמרי הכי משה אמת כו'. שגסה כמה פעמי וראה שכל ל' יום עשן יולא שמש וטומע שאומין משה ותורמו אמת כו' (סו).

מוסף תוספות

א. עיי' מה תפסם בלשון אפרקיד. ב. כשלוש ביה אורח למת. מטילין ביה ציצית דאי לא רמינא דמי כליעא. כלומר איפטר ליה ממצות. רש"י ממות שס. ג. שאנו מראים עצמנו בפניהם מקיימי מצות. מוס' מה סא: ד. ואינו דומה מצווה ונושה למי שאינו מוס' פסחים מ: מ. ה. והוא לא נהירא ומת חיים עתה למה לובשים הלא לא קיימו כל התורה כולו. ש. ז. [ואל"כ] לעג גדול היה שדומה כמו שהיו אומרים היאיל ומת אין צורך עוד ציצית. מוס' ממות סא: ז. [דן]חבישו החיים, [ואם] ישומו ציצית לכולן הוא יותר לעג לרש שבחיו קיים ורבותו יקיים. שס. ח. שאפי' במיתון הם משויגין מכל אדם. רש"י מה ע"ל. ט. ואפי' שהגמ' חולק שבחיו קיים ורבותו יקיים. שס. ט. ואפי' שהגמ' חולק מניחין הגמ' שלנו ואנו עושין כספדים החיצונים וכו'. מוס' נכסות י. ויש כאן בבירה. מוס' ע"ז סא:

וגנו אפרקיד. שהיו שוכבין צפנים להוצות כשתוי יין: אפרקיד. פניו למעלה. שיפני'ש בלע"ז: ועייל טייעא פוסי ציריה כו'. כלומר ראיתי טייעא שהיה מהלך תחת צרכי המת רוכב על הגמל ורומחו צידו ולא היה נוגע בו בצרכיה. וליכא לפרושי דגוזה הצרכים כשיעור שיכול טייעא ללכת תחת צרכי המת ורומחו צידו ולא היה נוגע בו דאי העירא קאמר ולא ממש חוזא מעשה הכי הו"ל למינא ועייל פרשא תותי ציריה כו' אי נמי ועייל גברא (ו): שקלי (ו) קרנא. כנף הטלית להביאו לפני חכמים ללמוד ממנו דין צליית אי כז"ש אי כז"ה כלקמן: ולא הוה מססגי לן. בהמות שהיינו רוכבין לא היו יכולין לילך: כל אבא חמרא. רבה בר בר חנה היינו רבי אבא בר (ה) חנה. וכמו כן רבינא כמו רב אבוינא: חמרא. כלומר שוטה כחמור: סיכסא. שוטה כדאמרין בחלק (סנהדרין דף ק:) עבדקין סיכסן: למאי הלכסא. פסקת ליה משום דבעית למיחא אי הלכא כז"ש דפליגי במסכת מנחות (דף מא:): דת"ר כמה חוטין הוא נותן ז"ש אומרים ארבעה וצית הלל אומרים שלשה וכמה תהא משולשת כו': איבעי לך למימני חוטין וחוליות. מקמי דמיהדריה ותימי ותימא לן: חוליות. שלשה חוטין גדיל קרי חוליא במסכת מנחות [לג:]: שגשעס. מן הגלות כדכתיב קראי טובא צנצנים: והוא. רבה בר בר חנה סבר דלמא שבעתא דמבול (ט) דכתיב אשר נשבעתי מעבור מי נח וגו' (שפי' נח) אותה שבעה היה רוצה להפך ויחרים את העולם במבול ולפיכך לא רצה להפך: ורנן. דקרו ליה סיכסא חמרי אי"כ לא הוה ליה למינא או לוי לא אלא משום דכלל כרתם לו כל [ושפיה סג:] ציוני. בקעים דכתיב ותבצע (ו) הארץ אשר וגו' (במדבר טו): קוטרא. עשן: שקל גבצא דעמרא. לקח גיזת אמר ושראה במים: איחרך אחרוני. הנהו גבצי אע"פ ששריין במים: איזית. הסכת ושמע: שמעית דקאמרי. שהרי ירדו חיים שאולה (ו): כל סלסין יומין. כל ראש חדש: כנשר בקלות. שמהפכין אותו כדי שתבצול: (ו) היכא דנשקי ארעא ורקיעא. מקום גבוה היה שם שנישקין יחד זה לזה והוא סוף העולם דהא מהלך חמש מאות שנים הוי ואפי' אמנעיתו של עולם היא כדכתיב (יחזקאל לה) יושבי על טבור הארץ והיינו מקומו של רבה בר בר חנה: סילסא. סל לחם שלי: דהדר. חוזר כדאמרין בפסחים (דף טז:) לגלגל חוזר ומזלות קבועים: אוסייה. נחיריו. ל"א מתרפי זימיה מיא והיינו נמי נחירי: מצרי דסורא. נהרות שנסורא: צריה קלה. מצריות קטנים שבים: לפומיה דלויסן.

אפרקיד. מכאן אר"ת דאפרקיד פניו למעלה ולא כמו שפירש ר"ח זכנה (דף יז. ושם ד"ה אפרקיד) וצרכות (דף יג.) פניו למטה דאם כן לא היה יכול טייעא לרכוז תותי צרכיה (ה): פסקי חדא קרנא דתב"תא. משמע הכא שיש צליית למתים ויש לדחות שהיו נכנסין מתיים בקבר כדאמר במדרש של ערב תשעה באב היו הולכין כשהן חיים לתוך קצריהם והיה בת קול יוצאת ואומרת להציא ראייה מפרק המכלת (מנחות דף מא:). דאמר שמואל כלי קופסא חייבין צליית ומודה שמואל בזון כשעשאן לכבודו פירוש לתכריסם והיה שעתה ודאי רמינן להו וכן יש במדרש למה נסמכה פרשת מקושש עבדת הכי למידע אי כבית שמאי אי כבית הלל איבעי לך למימני חוטין ולמימני חוליות א"ל תא אחוי לך (ו) הר סיני אולי חזאי דהדרא ליה עקרבא וקיימא כי חמרי חזורתי שמעתי בת קול שאומרת אוי לי שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי (ו) מפר לי כי אתאי לקמיה דרבנן אמרו לי כל אבא חמרא כל בר בר חנה סיכסא היה לך לומר מופר לך (ו) והוא סבר דלמא שבעתא דמבול הוא ורבנן א"כ אוי לי למה א"ל (ו) תא אחוי לך בלועי דקרח חזאי תרי ביזעי והווי קא מפקי קוטרא שקל (ו) גבא דעמרא ואמשינה במיא ודעציתה בראשה דרומחא ועייליה התם וכו' אפיק הוה איחרך איחרוכי אמר לי אצית מאי שמעת ושמעית דהווי אמרין משה ותורתו אמת והן בדאין אמר לי כל תלתין יומי מהדר להו גיהנם להכא כבשר בקלחת ואמרי הכי משה ותורתו אמת והן בדאין אמר לי תא אחוי לך היכא דנשקי ארעא ורקיעא אהרדי (ו) שקלתא לסילתאי אתנחתא בכוותא דרקיעא אדמוצלינא בעיתה ולא אשכחיתה אמינא ליה איכא גבבי הכא אמר לי האי גלגלא דרקיעא הוא דהדר נמר עד למחר (ו) הכא ומשכחת לה רבי יוחנן משתעי זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא וחוינן ההוא כוורא דאפקיה לרישיה מימא דרמיין עייניה בתרי סיהרי ונפויין מיא מתרתי (ו) זימיה בתרי מברי דסורא רב ספרא משתעי זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא וחוינן ההוא כוורא דאפקיה לרישיה מימא והוה ליה קרני וחוקק עליה (ו) אנא בריה קלה שבים והוינא תלת מאה פרסי ואזילנא לפומא דלויסן אמר רב אשי ההוא עיזא דימא הוא דבחישא ואית לה קרני רבי יוחנן משתעי זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא וחוינן ההוא קרטליתא דהווי קא מקבעי בה אבנים טובות ומרגליות והדרי לה מיני דכוורי דמוקרי כרשא נחית בר

יסירו לו הציית צמותו נמצא שלעתיד יעמוד בלא צליית (ו) המדרש נמי אחי כשמואל והיה דלקמן יתה בת קול ואמרה דציתו דרבי חיינא בן דוסא עמידה למישדא בה תכלת לצידיקים לעתיד לבא אחיא נמי כשמואל ועוד אומר ר"י דהכי פירשו דהיה שעתא ודאי רמינן להו היינו שמשמינן צו צליית ומסלקים אותו מיד להוציא עקיים חיים מצות צליית ויש להוסיף ויעבשיו שנשבעתי מי מיפר (ו). ותימה דלמאי אין הקדוש ברוך הוא מיפר בעצמו דהא מסקינן במסכת חגיגה (דף י.) דנדרים יש להן הפרה מדכתיב אשר נשבעתי באפי ודרשין באפי נשבעתי וחורני אלמא שהוא מיפר בעצמו והיה קשה דהיאך מיפר לעצמו והאמרין צפרק אלו נדרים (נדרים דף סא:) לא יחל דברו מיכן לחכם שאין מיפר לעצמו והאיהא קשה נדרים (שם דף טז.) גבי ההוא קנרף דשרא לנפשיה לא שרף לנפשיה ממש אלא כלומר אשכח פיתחא לנפשיה אבל רבנן שרו ליה: שמיני

(א) נמי אחוי לך טורא דסיני אולי: (ב) שם מופר לך והוא כפי: (ג) שם ארעא ורקיע: (ד) אהלדו אזילי וחזאי דבדיד כוי ברי שקלתא לסילתאי: (ה) שם עד למחר כי השתא הכא: (ו) שם ממתני זימיה. י"ב ס"א אוסייה: (ז) רשב"ג ד"ה ועייל טייעא וכו' ועייל גברא ולא היה לו להוכיח הטייעא הסי: (ח) ד"ה שקלי חדא קרנא: (ט) ד"ה כל אבא וכו' היינו ר' אבא בר בר חנה. י"ג ע"י מוס' פ"ק דסנהדרין דף ה' ד"ה רבה: (י) ד"ה והוא רבה וכו' דמנול קאמר דמי: (יא) ד"ה היכא דנשקי: י"ב לשון המדרש ולא אכל ליע אף היגע על אותו מקום גובה שהיה קרוב לשמים אלא מילין מ"ק הוא וכו' אף לא נשקי משה כו' וי"ע כ"ל ונראה לתקן ע"פ דלוחא ד"ה גבוה מכל ארצות וא"כ אפשר לומר אף דנשמים לאין מהלך מ"ק מ"מ אפשר לומר דאי גבוה יותר מן קנה אף הוא מקום נמוך מהלך כמה מלכות שנים נבליטת גבוהה ומא"י לשמים אפשר שאינו גבוה רק מאה שנה או יותר כפי הליכות רגה ההר עמד בא"י מקום של רבה והיה יכול לילך להגיע לאותו [והשאר מקר]:

רבינו גרשום

פסקי. נקט: חדא קרנא דתב"תא. מן טלית שלהם שהיו שוכבין בהם: כל אבא חמרא. כלומר לרבה היו קרוין אבא וחמור. כעין שקרוין לרבינא אבינא: סיכסא. שוטה: למאי הלכסא. פסקת ליה אי למיחוי אי להלכת כבית שמאי דאמרי במס' מנחות (דף טז ע"ב) דת"ר כמה חוטין הוא נותן בית ששאז אומרים ארבע וכו' אומרים שלש. אמר רב הונא ארבע (ו) בתוך שלש ומשולשת ארבע ור' יהודה אומר שלש בתוך שלש ומשולשת שלש אמר רב פפא הלכתא ד' בתוך ג' ומשולשת ד'. וכו'. למא [דן] למיבד הכי איבעי לך למינא חוטין וחוליות כו': אוי לי שנשבעתי. מן הגלות מי מפרי: והוא. רבה בר בר חנה סבר דלמא שבעתא דמבול קאמר ומוש"ל לא הפר דשמא רוצה להחריב העולם במבול. ורבנן אמרי ליה אי"כ אוי לי לא היה אמר אלא משום דבכל צרתה לו צר: איחרוך. הנהו גבבי דעמרא עי"ג דאמיניוהו במיא משום דגיהנם מתהפך לשם: תא ואחוי לך היכא דנשקי ארעא ורקיעא. לאו משום דמיהווי ליה סוף העולם ממש משום דמהלך ת"ק שנה היה העולם אלא מקום הראה לו במדבר אחד ששם נושקין ומגלגל לגלגל ונושקין השמים והארץ יחד ולא מיהווי ליה ממש סוף העולם כי אם ממקום הגלגל שמקף וסובב לשם: לסילתאי. סל שלי: כחרי מברי דסורא. ב' נהרות: אית ליה קרנא פנינא דבחישא בהו. שחופרת בהן מים: קרטליתא. קופסא. נחית

(א) לפני שם היכא ארבע בתוך ארבע ומשולשת ארבע

בר אמרתי. אומן שיועד לשטות על פני המים; ובעי לשטמיה לאטמיה. שביקש לחתוך יריבו. זרק ליה חלא וכן החול של שפת המים וברח. ואיכא דאמרי חומן. שתצנע בו כחלת; אתהפיכו מיא לדמא. מרוב הדם שהיה גדול הרבה; פתחנא ונקירנא. מנייה חלבא וגידי הנשע; איחלם אטמא. שנתחברו יחד כדמיקרא; עשבא דסמטרי. של סם חיים; גומרי דריתמא. שאין כבין מהרה; ארוילי דימא. ראמים; ליתן נחש בריח. שמקיף ומסבב את כל העולם כולו כבריח; נחש עקלתון. שמתעקל סביב העולם; פריש לקרא ביים ההוא יפקוד ה' בחברו הקשה והגדול; על לויתן בריח זה הוכר כאשר עשה על לויתן נחש עקלתון שהיה נחש עקלתון את הקבה. שלא תתאוה לשום זכר; ונהא נא חכו במתניו. זה הוכר שאינו מוריד; ואונו בשרירי בטנו. זו הנקבה שלא לדה. ומקשי אמאי צינן את הנקבה לגבי בהמות וזינבין הני דבהמות כהני וזמאי צינן הנקבה. ומשני מש"ה הנהגה דפריצות דבורי נפיש מן דבהמה. ואצ"ל דמצנין לה ארעא ולחוקי. ואי בעית אימא מש"ה הנהגה דיוני דכתיב לויתן זה יצרת לשחק בו בהי נקבה לא ארעא ארעא למיהוי עם שכינה; ובלע כל בעית שבעולם. שתכניס בתוך שלך כמו שכתב למלצה כל התולים החיים אל הים; אימתי בהמות בהרי ארץ בטוחים. שלא ימותו שבעה שגיח ירדן אל פיהו של לויתן שכל זמן שהוא חי בטוחין הן בחיים; כי הקבה על ימים יסדה. לארץ ישראל; לעשות

שמגיע פ"ו ש"ל לויחן. ואינו מתערב כלל אומן מים כדמוכח בצראשית רבה דקאמר ובי מעשה נסים הוא אמר רבי יומן אל תממה הדין ירדנא דעבר בני טבריא ולא מתערב: **ארבעה** נהרות הן ירדן ירמוך קירומיון ופיגה. וא"מ דמן צמס' פרה (פ"ח מ"י) דקירומיון ופיגה פסולין למי חטאת מפני שהן מי צלים ומיית לה צפ"ק דסנהדרין (דף ה:) וכיון דקרי להו מי צלים משמע שאינן נוצעין והכא משמע שנוצעין דקרי להו נהרות וי"ל נהרות נוצעין הן ולפי שמי צלים מתערבין בהן פסולים למי חטאת לפי שאינן רדופין מממת שמתערבין בגומים ואין מיומן חיות גמור ור"מ מפרכ דפסולין משום דלין כאן מים חיים אל כלי דעפר וטיט מעורב בהן מממת שהן מי צלים ומפסקין צין מים לכלי א' פליגי

בר (ב) אמוראי לאתויה ורגש ובעי לשמטיה לאטמיה ושדא זיקא דחלא ונחת נפק בת קלא אמר לן מאי אית לכו בהדי קרטליתא דדביתיהו דר"ח בן דוסא דעתידה דשדיא תכלתא בה לצדיקי לעלמא דאתי רב יהודה (ג) הינדוא משתעי זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא וחזינן ההוא אבן טבא דהוה הדיר לה תנינא נחית בר אמוראי לאתויה אתא תנינא (ה) קא בעי למבלע לה לספינתא אתא (ו) פישקנצא פסקיה לרישיה אתהפיכו מיא והווי דמא אתא תנינא חבריה שקליה ותליה ליה וחיה הדר אתא קא בעי בלעא לספינתא הדר אתא ציפרא פסקיה לרישיה שקלוה להדיא אבן טבא שרדיה לספינתא הוה הני ציפרי מליחי בהדן אותביניהו עלייהו שקלוה ופרחו להו בהדה ת"ר מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע שהיו באין בספינה והיה ר"א ישן ור' יהושע נעור נודעו ר' יהושע וננער ר"א אל מה זה יהושע מפני מה נודעוהו ר"א מאור גדול ראיתי בים אמר לו שמא עיניו של לויתן ראית דכתיב יעיניו כעפעפי שחר אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן זימנא חדא הוה קא אזלינן כמדברא והוא (ז) אטמא דבשרא בהדן פתחנא ונקרינא ואנחנא אעשבי ארמיייתין ציבי חלם אטמא וטוינן כי הדרן לכתר תרוסר ירחי שתא חזיניהו להנהו גומרי דהוו קא מלחשי כי אתאי לקמיה דאממר אמר לי ההוא עיישא סמתרי הוה הנהו גומרי דריתמא הוה ייברא אלהים את התנינים הגדולים הכא תרנימו ארוילי דימא ר' יוחנן אמר זה לויתן נחש בריח ולויתן נחש עקלתון שנאמר (ב) ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו הקשה וגו' (סימן כל שעה ירדן): אמר רב יהודה אמר רב כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה בראם אף לויתן נחש בריח ולויתן נחש עקלתון זכר ונקבה בראם ואלמלי נזקקין זה לזה מחריבין כל העולם כולו מה עשה הקב"ה סירם את הוכר והרג הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא שנאמר (והרג את התנין אשר בים ואף בהמות בהררי ארץ זכר ונקבה בראם ואלמלי נזקקין זה לזה מחריבין כל העולם כולו מה עשה הקב"ה סירם הוכר וצינן הנקבה ושמרה לצדיקים לעתיד לבא שנאמר (הנה נא כחו במתניו זה זכר ואונו בשרירי בטנו זו נקבה התם גמי ליסרסיה לוכר וליציננה לנקבה דגים פריצי ולעביד איפכא איבעית אימא נקבה מליחא מעלי איבעית אימא כיון דכתיב לויתן זה יצרת לשחק בו בהדי נקבה לאו אורח ארעא הכא גמי לימלחה לנקבה כוורא מליחא מעלי בשרא מליחא לא מעלי ואמר רב יהודה אמר רב בשעה שביקש הקב"ה לבראות את העולם אמר לו לשר של ים פתח פיך ובלע כל מימות שבעולם אמר לפניו רבש"ע די שאעמוד בשלי מיד בעט בו והרגו שנאמר (בכחו רגע הים ובתבונתו מחץ רהב אמר ר' יצחק ש"מ שרו של ים רהב שמו ואלמלא מים מכסין אותו אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו שנאמר (לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו' כמים לים מכסים אל תקרי לים מכסים אלא לשרה של ים מכסים ואמר רב יהודה אמר רב ירדן יוצא ממוצרת פמיים ומהלך בימה של סיבכי ובימה של טבריא ומתגלגל ויורד לים הגדול ומתגלגל ויורד עד שמגיע לפיו של לויתן שנאמר (ביטח כי יגיה ירדן אל פיהו מתקיף לה רבא בר עולא האי בבהמות בהררי ארץ כתיב אלא אמר רבא בר עולא אימתי בהמות בהררי ארץ במוחות בזמן שמגיע ירדן בפיו של לויתן (סימן ימים גבריאל רעב) כי אתא רב דימי א"ר יוחנן מאי דכתיב (כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה אלו שבעה ימים וארבעה נהרות שמקיפין את ארץ ישראל ואלו הן שבעה ימים ימה של טבריא וימה של סדום וימה של חילת וימה של חילתא וימה של סיבכי וים אספמיא וים הגדול ואלו הן ארבעה נהרות ירדן וירמוך וקירומיון ופיגה כי אתא רב דימי א"ר יוחנן עתיד גבריאל לעשות קניגיא

זכר אמוראי. אדם שיועד לשטות צמס: **צנא** לשמטיה לאטמיה. שביקש לחתוך יריבו: **זרק ליה חלא**. חומן וזכר מרימו: **למיסדא ציה**. להצניע צו: **וחזינן** היא אבן טבא. לתוך המים והדרה ליה תנינא: ה"ג אהא ההוא תנינא רגש וקבעי למבלע לספינתא אהא פושקנצא עורב נקבה וקטעיה לרישיה **דסנינא** אהפכיו מיא והווי דמא מרוב דם שהיה גדול הרבה הדר **צעי** לטבעיה **לספינתא** אהא ההוא פושקנצא וקטליה ואזיל זכר אמוראי וסקליה לשהיא אבן טבא וסלינו להנהו **ציפרי**. לנסות אס ימי ומוי ופרחו להן: **צדה**. צהדי היא אבן: **נודעו**. חרד חרדה: **פסחנא ונקרינא**. מינה חלב וגיד הנשע: **חלם**. שנתחברו יחד כמתחלה: **מסרי**. עשב שמחבר כדארמינן בהמקבל (צ"מ דף קז): **וגאלו** טריפות (תולין דף קז). **דעבד** ליה סמתרי ומיי: **דריסמא**. רומס שאין גחליו כדים מהרה: **ארזיני דימא**. ראמים שזים (ה) (ו) (ז) (רבינו מנחם לירש פירש לויתן): **נחש בריח**. הוא לויתן זכר וזקן הוא כצריח: **עקלתון**. לויתן נקבה **צראס**. כדכתיב (ישעיהו ח) נחש בריח ונחש עקלתון: **מתריבין אס כל העולם**. שיהו להן ולדות הרבה גדולים שמתריבין את העולם: **סירם אס הוכר**. שלא זיקק לשאר דגים. **א"י** דלא ליהוי ליה זכר תמאה: **שנאמר והרג אס הפנין**. סיפא דהאי קרא ומללא כתיב ויהרוג וכתיב יפקוד קדריש הדי והכי משמע ליה קרא יפקוד ה' צהרצו הקשה על לויתן נחש בריח לעתיד לצא כאשר עשה אל לויתן נחש עקלתון שהרי הרג את המנין אשר צים מששת ימי בראשית: **צהמות צהררי אלף**. פסוק הוא צהמלים צהמוזר לאסף [נ] כי לי כל חיתו יער צהמות צהררי אלף ע"ש שרועה אלף הרים בכל יום: **כחו צהמניו**. שלא הטיל זרע מימיו: **ואונו צהרירי בטנו**. שלא ילדה. ולעיל מיניה כתיב צהרצו הנה נא צהמות אשר עשיתי עמך וגו': **הסס נמי**. גבי לויתן לננה ללויתן נקבה ואמאי הרגה: **דגים פריצי**. ולא מהניא צהו צינון: ה"ג **ואצט"א** כיון דכתיב לויתן זה יצא לשחק בו. ואמרינן צהמסת ע"ז (דף ג): (א) שעה רביעית יושב ומשחק עם לויתן: **הכא נמי לימלחה לכהמה נקבה**. ומנה צטע להמיומה ולננה: **וצלע כל מימות**. כדי שמהרה היצשה: **די שאצנע מים שלי**. דלהכי כתיב (ו) והים איננו מלא שצולע אותם: **רגע הים**. לשון צהירה: **מפני ריחו**. שהוא מוסרם לפי שמת ולכן הים מסריח: **אל סקרי לים מכסים**. שהרי הים עצמו מים הוא: **אימתי צהמות צהררי אלף טוחות**. שלא ימותו כל שעה שגיח ירדן לפיו של לויתן דכל זמן שהוא חי בטוחין הן כמו כן: **די הוא**. הקצ"ה על ימים יסדה לארץ ישראל: קניגיא

(א) גבי הערוך ענין מד צ' אמוראי עמ"ש כ"ד ר"ה כג. על הגליון, (ב) גבי הערוך הנהגה מנוט של ירושלמי על וישנו מחילה מן הגדול ורש"י בקדושין כג: כג רב יהודה המילה מאריך כסין, (ג) נצטרות נה. ע"ש, (ד) סנהדרין ה: פרה פ"ח מ"י, (ה) רש"י מ"י, (ו) ז"ל שעת רביעית, (ז) קהלת א, (ח) ענישתי תהל אור ועיניו בעפעפי שחר: איוב מא י ויברא אלהים את המינים הגדולים ואת כל נפש החיה דרישת אשר שרצו המים למיניהם ואת כל עוף כנף למיניהו ואת אלהים בי טוב:

תורה אור השלם

- 1 ענישתי תהל אור ועיניו בעפעפי שחר: איוב מא י
- 2 ויברא אלהים את המינים הגדולים ואת כל נפש החיה דרישת אשר שרצו המים למיניהם ואת כל עוף כנף למיניהו ואת אלהים בי טוב:
- 3 בראשית א כא ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו הקשה והגדולה ותחוקה על לויתן נחש בריח ועל לויתן נחש עקלתון וקרא את המנין אשר בקים: ישעיהו כו א כל בי כל יצרתו יצא בהמות בהררי ארץ:
- 4 בראשית א כא ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו הקשה והגדולה ותחוקה על לויתן נחש בריח ועל לויתן נחש עקלתון וקרא את המנין אשר בקים: ישעיהו כו א כל בי כל יצרתו יצא בהמות בהררי ארץ:
- 5 ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו הקשה והגדולה ותחוקה על לויתן נחש בריח ועל לויתן נחש עקלתון וקרא את המנין אשר בקים: ישעיהו כו א כל בי כל יצרתו יצא בהמות בהררי ארץ:
- 6 ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו הקשה והגדולה ותחוקה על לויתן נחש בריח ועל לויתן נחש עקלתון וקרא את המנין אשר בקים: ישעיהו כו א כל בי כל יצרתו יצא בהמות בהררי ארץ:
- 7 ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו הקשה והגדולה ותחוקה על לויתן נחש בריח ועל לויתן נחש עקלתון וקרא את המנין אשר בקים: ישעיהו כו א כל בי כל יצרתו יצא בהמות בהררי ארץ:
- 8 לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי בני מלאכה וקרא יצא את הן במים לים מכסים: ישעיהו יא ט ו ה' יצחק נהר לא יחפו יבטח פי יצח ירדן אל פיהו איוב כ כ פי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה: תהלים כד ב

גליון הש"ס

נמרא דביתיהו ד"ח בן דובא ב"י. ע"י צהל"ס פ"ד געטין פי' מו:

הגהות הב"ח

(א) גבי אהא תנינא רגש קא בעי וכו': (ב) שם אהא פושקנצא פסקיה וכו' הדר אהא קא בעי למיבלע לטפינתא הדר אהא ההוא פושקנצא פסקיה לרישיה. שקלי וכו' לטפינתא חל"מ. ויצי ס"א שקלת להדיא אבן טבא ופרח בהדה נפלה ההיא אבן טבא בספינתא: (א) שם והוא ירד דכשרא סהן פסחנא ונקירנא מינה ונאחינא אעשבי ארמיייתין ציבי איאלם אטמא וטוינן לליל וכן צהרצום: (ד) רש"ב ד"ה חרזי וכו' שזים הס"ד ואמרי מתי"ד ורבי יוחנן אמר זה לויתן נחש בריח:

מוסף תוספות

א. וכתיב מים חיים אל כלי (במדבר יט). מוס' סנהדרין ה: